

Osudy katolické církve na jihu Čech v padesátých letech 20. století

Martin Weis

Tento článek navazuje na příspěvek uveřejněný v předchozím čísle Studií a mapuje další údobí dějin českobudějovické diecéze.

1. ČESKOBUDĚJOVICKÁ DIECÉZE OD NÁSTUPU BISKUPA DR. JOSEFA HLOUCHA DO ÚNORA 1948¹

1.1 Profil postavy nového diecézního biskupa

Dne 2. května 1940 zemřel českobudějovický biskup Šimon Bárta a diecéze osiřela na sedm let a dva měsíce. Teprve dne 28. června 1947 římský list *Osservatore Romano* zveřejnil jmenování nového českobudějovického biskupa. Stal se jím dosavadní profesor Cyrilometodějské bohoslovecké fakulty University Palackého v Olomouci Dr. Josef Hlouch. Narodil se 26. března 1902 v Lipníku u Třebíče. Po studiích v chlapeckém semináři v Kroměříži vstoupil roku 1922 do kněžského semináře v Olomouci. Na kněze byl vysvěcen 5. července 1926 arcibiskupem Dr. Prečanem. Jako novokněz byl poslán do Spálova a ještě téhož roku v září do Kladek u Prostějova a v prosinci jako administrátor do Jesence. V září roku 1927 se stal kooperátorem v Branticích u Krnova, rok na to expositou v Olomouci-Hodolanech. V roce 1934 se stal asistentem CM bohoslovecké fakulty v Olomouci a téhož roku 15. listopadu byl promován na doktora teologie. Brzy po své promoci se Dr. Hlouch habilitoval v oboru pastorální teologie jako docent, ale uzavření všech vysokých škol 17. listopadu 1939 zabránilo jeho dalšímu působení na teologické fakultě. Během doby okupace se vyznamenal Dr. Josef Hlouch jako neohrožený kazatel a exercitátor. Pořádal časté duchovní obnovy, jak pro inteligenci, tak pro dělnictvo. Prostřednictvím apoštolátu sv. Cyrila a Metoděje pomáhal organizovat systematickou pomoc českým diecézím, které trpěly velkým nedostatkem kněžstva.

Po skončení druhé světové války byl Dr. Hlouch jmenován 1. října 1945 řádným profesorem CM bohoslovecké fakulty v Olomouci. Dr. Hlouch byl i literárně činný: v roce 1934 vydal knihu *Problém odpadu od církve* a v roce 1940 *Konverse a konvertité*. Materiál k těmto literárním dílům čerpal ze své životní praxe, vždyť za svého působení v Olomouci-Hodolanech přivedl zpět ke katolické církvi 461 konvertitů. Známal byl i svými četnými literárními příspěvky do *Rozséváče*.

1.2 Biskupské svěcení a intronizace Dr. Josefa Hloucha

Datum biskupského svěcení bylo stanoveno na 15. srpen 1947. Za místo biskupské konsekrace byl vybrán katedrální chrám sv. Václava v Olomouci. Pod záštitou

¹ Celá tato kapitola je zpracována jinou formou dle mé knihy *Minutěnky vzpomínek na pastýře lidu svého*, Praha: Panevropa, 1999, popisující život a dílo biskupa Josefa Hloucha a doplněna o další dosud nepublikované archivní materiály.

jihocheské organizace ČSL byla zorganizována výprava katolických spolků a sdružení do Olomouce. Politické strany a státní správu z Českých Budějovic zastupovala čestná delegace ve složení: P. Josef Plojhar, poslanec za ČSL, Dr. Štefl za ČSL, ONV v Č. Budějovicích zastupoval místopředseda V. Holý a místopředseda V. Huňatý, MNV v Č. Budějovicích byl zastoupen svým předsednictvem v čele s předsedou poslancem Dr. A. Neumanem. Diecézní klérus zastupovali: Msgre. Jan Cais, kapitulní vikář, Msgre. Karel Reban, rektor kněžského semináře v Č. Budějovicích a nově jmenovaný biskupský ceremonář P. Mácha. Obřady započaly o deváté hodině velkolepým průvodem, ve kterém Orelstvo a další katolické spolky vedli Dr. Hloucha do katedrály. Hlavním světitelem byl apoštolský internuncius arcibiskup Msgre. Dr. Ritter a spolusvětiteli arcibiskup pražský Dr. Josef Beran a kapitulní vikář olomoucký biskup Dr. Stanislav Zela. Po slavnostním obřadu biskupského svěcení přítomní Moravané uspořádali na prostranství před katedrálou hold nově posvěcenému biskupovi. Dr. Hlouch se s přítomnými rozloučil krátkým proslovem. Za den intronizace byla stanovena neděle 7. září 1947. Předvečer svého nástupu do úřadu biskupa českobudějovického strávil Dr. Hlouch na mariánském poutním místě v Klokotech u Tábora. Tam jej také pozdravil v neděli ráno v čele delegace místopředseda ONV v Č. Budějovicích Vít Holý a doprovodil jej do Českých Budějovic. Přesně o půl desáté dopoledne započala v katedrále slavná intronizace. Do úřadu jej uvedl arcibiskup pražský Dr. Josef Beran za účasti velkého zástupu věřících, kterých bylo takové množství, že během slavné pontifikální mše svaté sloužené v katedrále byla nutnost sloužit pro velký počet věřících kolem katedrály u polního oltáře. Jménem diecézního kněžstva a kapituly přivítal pana biskupa probošt Msgre. Boček, který ve své řeči ocenil, že Dr. Hlouch nedbal na výhody ekonomické a odešel působit do chudé diecéze jihocheské. Ve své nástupní řeči se biskup Hlouch obrátil ke všem stavům, zemědělcům, dětem, studentům, dělníkům, inteligenci, zdravým i nemocným. Ve znamení svého hesla „Skrze Marii k Ježíši“ volal všechny ke spolupráci, do boje za lidskou duši, za mír a pokoj jihocheského člověka. Po pontifikální mši svaté následovalo uvítání biskupa Hloucha před katedrálou. Pozdravili jej zástupci státní správy a jménem MNV přivítal pana biskupa poslanec P. Josef Plojhar. Odpoledne slavnosti pokračovaly před chrámem sv. Jana Nepomuckého, kde uvítal diecézního biskupa bývalý kap. vikář Msgre. Cais, který ve svém uvítacím projevu připomenul bolestnou sedmiletou opuštěnost biskupského stolce i citelnou mezeru v řadách duchovenstva, vzniklou nedostatkem kněží. Poté biskupa Dr. Josefa Hloucha přivítal jménem katolických laiků MUDr. František Krejsa z Prachatic, který vzpomenul nedávného putování ostatků sv. Vojtěcha po českobudějovické diecézi a horoucích modliteb za nového pastýře diecéze. Jménem katolické mládeže promluvil Dr. Svoboda:

Mládež nechce válku, nechce revoluci, chce žít, tvořit, pracovat ku prospěchu církve, vlasti a lidstva. Doba volá po lékaři duší, neboť nebude zdrávo tělo, vadne-li duševní jeho náplň. Spoléháme na vás, neboť víme, že s vámi půjdeme cestou, která získává hodnoty, jež zajistí život národa a vlasti.

Poté následovalo poděkování pana biskupa za vřelé přijetí a svátostné požehnání. Zpěv státní hymny a svatováclavského chorálu více než 10 000 přítomných lidí zakončil uvítací slavnosti. Třetího dne po slavnostním nástupu do úřadu učinil biskup Dr. Josef Hlouch zdvořilostní návštěvu u představitelů státní moci. V do-

provodu svého sekretáře P. Karla Tomšů, navštívil nejdříve předsedu ONV v Českých Budějovicích J. Greinera, kterému poděkoval za přijetí, kterého se mu dostalo ze strany zástupců okresu při intronizaci, a prohlásil, že přichází pracovat do Českých Budějovic vedle poslání církevního také na poli kulturním a sociálním ve shodě s představiteli lidové správy. Téhož dne navštívil biskup také předsedu MNV v Českých Budějovicích JUDr. Neumanna, vládního radu Dr. Mainera na ředitelství národní bezpečnosti a na oblastním velitelství SNB plukovníka Doležala. V odpoledních hodinách se pomodlil u hrobu svého předchůdce na biskupském stolci českobudějovickém Dr. Šimona Bárty.

1.3 Prvé kroky biskupa Hloucha

První poutní slavnost v diecézi, kterou poctil návštěvou nový českobudějovický biskup Dr. Josef Hlouch, se konala na Tábořsku v památném chrámu Páně na Kostelci u Borotína. Po přivítání zástupcem ONV v Táboře, zástupci místní lidosprávy, duchovním a družičkami sloužil pan biskup pontifikální mši svatou a po ní posvětil nové zvony pro farní kostel v Borotíně a pro kaple v Novém Kostelci a Řevnově. Biskupa Hloucha doprovázel coby ceremonář Dr. Jaroslav Kadlec. Slavnosti se zúčastnilo přes 2500 lidí.² Duchovní obnova lidu českobudějovické diecéze pokračovala v závěru měsíce září ve znamení svatováclavských oslav. Ty započaly v pondělí 27. září v kostele sv. Václava v Českých Budějovicích. Po celý týden byly konány pobožnosti, které zakončil biskup Hlouch promluvou v neděli 3. října. Při promluvě pan biskup vzpomenuk velké postavy českého vlasteneckého biskupa Jana Valeriána Jirsíka, zakladatele prvního českého gymnasia v Českých Budějovicích a s ním spojeného kostela sv. Václava. Celé oslavy byly po eucharistické oběti zakončeny průvodem, který vedl generální vikář Msgre. Cais. Počet přítomných účastníků průvodu byl novináři odhadnut na více než 2000 lidí. Po nástupu do Českých Budějovic čekala biskupa Dr. Hloucha nejedna společenská událost. Na všech místech, které navštívil, byl přivítán velkým zástupem lidí, které si získal svým milým a přívětivým vystupováním. Biskup Hlouch se nevyhýbal žádnému prostředí, navštěvoval továrny, školy, koncertní síně i fotbalové stadiony, kde na požádání sportovců učinil i první výkop. Vbrzku se stal osobností, bez níž nebylo uspořádáno jediné významné akce společenského dění.³

Počátkem listopadu biskup Dr. Hlouch navštívil i věčné město Řím, kde jej ihned po příjezdu přivítal rada čs. velvyslanectví u Svatého stolce Dr. František Schwarzenberg. O stavu diecéze, jejíž správy se ujal, referoval při soukromé audienci papeži Piu XII. dne 6. listopadu. Papež Pius XII. velice ocenil průběh svatovojtěšských oslav v diecézi a oběti, které pro Boha a pro duše přinášelo kněžstvo diecéze, zvláště v pohraničí.⁴

Po svém návratu z Říma se biskup Hlouch ve dnech 17.–19. listopadu účastnil společné konference československého biskupského sboru v Praze. Z této konference konané pod předsednictvím pražského arcibiskupa Berana vzešel pastýřský list všemu lidu Československa, který se zabíral především hlubokým mravním

² Pamětní kniha Farního úřadu v Borotíně u Tábořska, sv. 2, rukopis.

³ „Svatováclavské oslavy v Č. Budějovicích,“ *Hlas lidu*, roč. 3, 1947, č. 41.

⁴ „Svatý otec nás miluje a žehná nám,“ *Acta curiae episcopalis Bohemobudvicensis*, 1947, č. 11, s. 27.

úpadkem národa a jeho důsledky v každodenním životě. Pro jeho dokumentární důležitost je přiložen v plném znění. Pomoci v boji proti všeobecnému zesvětštění života mělo i obnovení zasvěcení národa a tedy i českobudějovické diecéze P. Marii:

Zasvětit se znamená světit se Matce Boží. A to nutno si připomínat, obnovovat. Proto i letos – v době, kdy ještě není trvalého míru v duších, mezi národy, chceme se posvětit a zasvětit Pomocníci křesťanů a prostředníci všech milostí; zasvětime se v neděli dne 7. prosince... nebudiž to jen zevní skvělý obřad, ale opravdová duchovní obnova smýšlení, slov, tužeb, činů.

V pondělí osmého prosince ve čtyři hodiny odpoledne se shromáždila katolická mládež pod vedením svých učitelů v katedrále sv. Mikuláše, kde k přítomným promluvil biskup Dr. Josef Hlouch o úctě k P. Marii a o úkolech mládeže v dnešním světě. Poté osobně předříkával zásvětnou modlitbu, která byla přítomnými dětmi opakována. S nástupem biskupa Hloucha do českobudějovické diecéze začala od říjnového čísla úředního diecézního listu vycházet v daleko větším rozsahu než dříve jeho pravidelná příloha nazvaná „Směrnice pro duchovní správu“. Nalezneme v ní mnoho zajímavých pokynů, které dokumentují péči o duchovní obrodu národa. Uvádím jen např. směrnice pro budování a činnost Katolické akce, SKM, Svazu katolických žen a dívek, informace o pracovních kursech katechetů, zprávy o činnosti Charity, pořádání pastoračních porad kněží na vikariátech a mimo jiné i zprávu o připravovaném svatořečení bl. Anežky České. Před nastávajícími vánočními svátky biskup Hlouch poprvé uděloval nižší svěcení bohoslovcům českobudějovické diecéze. Stalo se tak v neděli 21. prosince. V předvečer Štědrého dne také biskup Hlouch prostřednictvím radiových vln Jihočeského vysíláče adresoval své poselství přátelství a pokoje všem Jihočechům při vánoční besedě. Slova biskupa Hloucha doprovodil zpěv vánočních koled bohoslovců kněžského semináře. Půlnoční bohoslužby a stejně tak bohoslužby na Hod Boží vánoční sloužil biskup Hlouch ve zcela zaplněné katedrále sv. Mikuláše. Na konec občanského roku biskup Hlouch ve své promluvě zhodnotil uplynulý rok 1947, připomenul svatovojtěšské oslavy a svůj nástup do úřadu českobudějovického biskupa. Poděkoval všem za jejich celoroční oběti a do nastávajícího roku 1948 udělil své pastýřské požehnání. S nástupem biskupa Dr. Hloucha do úřadu došlo také v oblasti uspořádání duchovní správy k mnoha změnám, které měly pomoci zahladit následky války.⁵ Ve správě

⁵ Uspořádání duchovní správy v diecézi nám dobře dokumentuje katalog, který byl vydán po čtyřleté pauze a zachycuje stav duchovní správy k říjnu 1948. Podle tohoto katalogu žilo v diecézi 982 265 katolíků a 105 116 bezvěrců či jinověrců. Ke katolické církvi se tedy hlásilo plných 93,3 % obyvatel diecéze. Na 432 farností připadalo 371 diecézních kněží v činné službě. Řeholních kněží v diecézi působilo 71, jinam příslušných 22 a pensionovaných kněží bylo 66. Řeholních sester v diecézi působilo 612, přičemž nejpočetněji byly zastoupeny školské sestry s 266 řeholnicemi a boromejky s 163 řeholnicemi. Duchovní správa diecéze byla rozdělena do generálního vikariátu a deseti arcikněžství. Generální vikariát zahrnoval farnosti v Č. Budějovicích (u sv. Mikuláše a u sv. Jana Nepomuckého), Č. Krumlově, Domažlicích, Klatovech, Písku a Táboře. Arcikněžství byla zřízena v Blatné, Budějovicích, Krumlově, Klatovech, Nepomuku, Jindřichově Hradci, Písku, Prachaticích, Třeboni a Vodňanech. Tato se dělila na vikariáty, kterých bylo celkem 34 a ty na jednotlivé farnosti. Nejpočetnější byl generální vikariát, který zahrnoval nejlidnatější městské farnosti. Je nutno ale také připustit, že v těchto farnostech žilo velké procento bezvěrců či jinověrců. Jinověrci, převážně příslušníci Československé církve se rekrutovali z řad intelektuálů, přičemž zde bylo nejvíce zastoupeno učitelstvo státních škol nižších stupňů. Bezvěrectví bylo nejvíce rozšířeno mezi dělnickými masami velkých průmyslových závodů. Tito dělníci byli převážně organizováni v politických stranách levicového zaměření (KSČ,

diecéze byli biskupu Hlouchovi nápomocní členové katedrální kapituly: probošt Msgre. Karel Boček, děkan Msgre. Jan Cais, který vykonával funkci generálního vikáře, Msgre. Karel Reban, Václav Bártl a Antonín Jarolímek. Kancléřem konsistoře byl P. Karel Tomšů, archivářem a sekretářem P. Antonín Roh a kancelistou P. Ladislav Soukup. V diecézním kněžském semináři studovalo na podzim roku 1948 47 bohoslovců diecézních a 12 řeholních bohoslovců. V Nepomucenu za česko-budějovickou diecézi studoval pouze jediný bohoslovec – Jiří Talkner. Rektorem semináře po Msgre. Rebanovi byl Dr. Augustin Malý, ekonomem (vicerektorem) Dr. Josef Hlavnička a spirituálem Dr. Adolf Pelikán S.J. Odborné disciplíny přednášeli: Dr. Jan Roubal, Msgre. Karel Reban, Dr. Theofil Douša, Msgre. Josef Šídlo, Dr. Jaroslav Kadlec, Dr. Augustin Malý, Josef Hlavnička a František Boudal.

2. ČESKOBUDĚJOVICKÁ DIECÉZE PO ZMĚNĚ POLITICKÉHO SYSTÉMU

2.1 Politická charakteristika doby

Nejvlivnější politickou stranou po druhé světové válce byla v ČSR bezesporu komunistická strana. Vždyť již po konci války velké množství významných funkcí ve státní správě zastávali komunisté. Parlamentní volby v roce 1946 potvrdily KSČ její přednostní pozici ve státě jako nejsilnější politické strany. Postoj komunistů ke katolické církvi byl dvojitý. Na jedné straně se komunisté snažili zamezit výstřelkům svých předválečných, antiklerikálně zaměřených členů a hlásali svobodu náboženského vyznání. Na druhou stranu tvrdili, že spolupráce s církví je možná pouze za předpokladu přimknutí církve k novému režimu a nevmešování se církve do politického života. Ve dnech 13. až 25. února 1948 vládní krize vyústila v demisi většiny nekomunistických ministrů. KSČ za podpory odborů zorganizovala manifestaci na Staroměstském náměstí v Praze, založila lidové milice coby ozbrojenou složku strany a vytvořila tzv. akční výbory Národní fronty. V těchto dnech také závodní rady a rolnické komise požadovaly na svém sjezdu v Praze znárodnění průmyslu nad 50 zaměstnanců a radikální provedení pozemkové reformy nad 50 ha. Tento požadavek podpořily vyhlášením generální stávky. Prezident Beneš podlehl

sociální demokracie). Vesnické a malé městské farnosti vykazovaly jen malé procento bezvěrců či jinověrců. Na jihočeském venkově bylo ještě v roce 1948 zachováno zdravé jádro katolické církve česko-budějovické diecéze. Nejméně obyvatel žilo v pohraničních oblastech, které byly vyhlášeny po odsunu obyvatel německé národnosti, jako např. v klatovském, dešenickém, horšovotýnském a mnohých dalších vikariátech, které byly v oblasti bývalých Sudet. Je jen velkou škodou, že precizně udělaný katalog z roku 1948 u počtu duší v jednotlivých vikariátech zachycuje stav k roku 1938 před odtržením pohraničí, a tak nelze zdokumentovat přesný počet úbytku obyvatelstva v pohraničních farnostech po odsunu německého obyvatelstva a osídlení pohraničí jinými národnostmi, které se přistěhovaly do ČSR. S jistotou můžeme konstatovat jen to, že pohraniční oblasti česko-budějovické diecéze se nepodařilo po odsunu původního obyvatelstva plně dosídlit. Mnohé farnosti, které podle katalogu z roku 1938 byly velice lidnaté během poválečných let *de facto* zanikly a z kvetoucích osad zůstal stát jen pobořený kostel a jedna či dvě budovy, které sloužily jako ubikace vojsk pohraniční stráže. Teprve až se změněnými politickými poměry po listopadu 1989 se do některých opuštěných osad začal navracet život a vysídlení němečtí obyvatelé pomáhají s rekonstrukcí farních kostelů a hřbitovů. Jako jeden příklad za všechny je možno jmenovat obec Zvonková (Glöckerberg).

nátlaku a dne 25. února přijal demisi odstoupivších ministrů a jmenoval vládu dle Gottwaldova návrhu tzv. „obrozené“ Národní fronty.

Prvé útoky na církev nedaly na sebe dlouho čekat. První úder státní moci směřoval proti katolickému tisku. Pouhé dva dny po převzetí moci, byl komunisty zastaven tisk největších katolických periodik.

Jednalo se o tyto týdeníky:

<i>Katolík</i>	náklad 30 000 výtisků
<i>Neděle</i>	náklad 120 000 výtisků
<i>Rozséváč</i>	náklad 120 000 výtisků

Ministerstvo informací zdůvodnilo zastavení tisku nedostatkem papíru. Nutno podotknout, že komunistických novin a časopisů se tento „nedostatek“ nikterak nedotkl. V náhradu za zastavené týdeníky navrhovalo ministerstvo informací jeden týdeník s názvem *Nedělní rozséváč*. Do připravované redakce byl ale dosazen komunistický pověřenec, který tendenčně upravoval všechny příspěvky. Pro nesouhlas arcibiskupa Berana z vydávání této tiskoviny nakonec sešlo.

Druhý úder směřoval na hospodářskou základnu církve – pozemkový fond. Dne 21. března 1948 schválilo Národní shromáždění šest zemědělských zákonů v duchu hesla – půda patří tomu, kdo na ní pracuje. Tímto aktem došlo k parcelizaci církevních statků. Katolická církev přišla o 108 souborů církevního majetku o průměrné výměře 2468 ha. Českobudějovická diecéze se toto opatření v takové míře nedotklo, neboť se jednalo o diecézi chudou na hmotné statky. Mezi největší pozemkové vlastníky patřilo např. olomoucké arcibiskupství s 34 000 ha půdy a strahovský klášter s 15 000 ha půdy.⁶

2.2 Smrt a pohřeb Dr. Edvarda Beneše

K nejvýznamnějším událostem druhé poloviny roku 1948 patřil pohřeb bývalého prezidenta Dr. Edvarda Beneše. Po XI. všesokolském sletu v Praze se jednalo o další masový projev nespokojenosti s komunistickou vládou. Dne 9. května 1948 Národní shromáždění schválilo novou ústavu, která již ve svém obsahu odrážela politické změny v Československu. Prezident Beneš pro nemoc dne 7. června 1948 abdikoval.

Po abdikaci žil Dr. Beneš v ústraní ve své vile v Sezimově Ústí u Tábora. Vývoj politických událostí, březnová tragická smrt Jana Masaryka spolu s vleklou nemocí zapříčinily jeho smrt dne 3. září 1948.

Tělo Dr. Beneše bylo vystaveno ve vile v Sezimově Ústí k poslednímu rozloučení. Dne 5. září se přišel poklonit zesnulému i českobudějovický biskup Hlouch: „Byl jsem se poklonit u pana prezidenta za všechny katolíky mé diecéze, jako její biskup. Protože zemřel v mé diecézi a bude v ní i pochován.“⁷

Praha se rozloučila s bývalým prezidentem za přísných bezpečnostních opatření. Státní moc očekávala, že pohřbu Beneše bude zneužito v protikomunistickou manifestaci. Proto následovala opatření jako omezení vlakové dopravy do Prahy,

⁶ Srov. Václav VAŠKO, *Neumlčená*, díl 2, s. 13, 16n.

⁷ Biskup Hlouch při promluvě dne 5. září v klášterním kostele P. Marie v Českých Budějovicích, *Hlas lidu*, roč. 4, 1948, č. 9.

kontrola všech vozidel směřujících ku Praze a aktivizace lidových milic. Pohřební průvod po Praze doprovázelo vojsko, četa policejních motocyklů a pouze dvě povolené čtyřsokolstva. Kolem rakve dvojitý špalír milicionářů se skloněnými puškami „pátravě hledící do davu“.

Vlastní pohřební církevní obřady probíhaly ve vile zesnulého v Sezimově Ústí. Pohřbu Beneše se zúčastnili: předseda vlády Antonín Zápotocký, zástupci diplomatického sboru se sovětským velvyslancem v čele, zástupci města Prahy s primátorem dr. Vackem, zástupci vysokých škol, zástupci obcí na Táborsku a generální štáb v čele s ministrem generálem Svobodou. Rakev s pozůstatky Beneše byla umístěna nad svahek ve skloněné pavlači vily zahalená do státní vlajky. Čestnou stáž u rakve tvořilo šest vysokých armádních hodnostářů. Celé okolí bylo poseto květinami a věnci. Církevní obřady započaly o jedenácté hodině. Vedl je pražský arcibiskup Beran doprovázen biskupem českobudějovickým Hlouchem. Asistovali vikář jistebnický P. Pynta a P. Škopek, tábořský kaplan. Zároveň v děkanském chrámu byla sloužena zádušní mše místním děkanem P. Švecem. Zpěvem doprovázel obřady tábořský mužský sbor Hlahol. Po výkropu hrobu pražský arcibiskup se rozloučil se zesnulým prezidentem:

Milý pane prezidento! Máme ještě v živé paměti váš poslední projev, v němž jste vyjádřil víru v Boha a nesmrtelnost duše. Věřil jste, že všechno, co je vytvořeno duchem, nezaniká s tělesnou schránkou. Děkuji vám ze srdce za vše, co jste pro národ vykonal. Děkuji vám především za vaši neúnavnou práci. Náš národ potřebuje lidi, kteří by pracovali, a pociťvě pracovali. Kéž by váš příklad pracovitosti zářil všemu našemu lidu. Děkuji vám pane prezidento také za to, že jste byl věren zásadám. Kéž vaše charakternost není našim lidem nikdy zapomenuta...⁸

V závěru svého projevu vzpomněl Beran věrnosti Dr. Beneše jeho rodině a dával jej za vzorný příklad manžela, který sice děti neměl, ale jemuž byl dětmi celý národ. Projev arcibiskup ukončil slovy: „Děkuji vám, pane prezidento ještě jednou a modlím se k Bohu, aby nám zachoval váš příklad života po celou budoucnost.“⁹ Smuteční obřady zakončila společná modlitba Otče náš, po které byly ostatky prezidenta Beneše za zpěvu státní hymny uloženy do hrobky. Paní Haně Benešové kondolovali arcibiskup Beran, biskup Hlouch a ostatní oficiální hosté pohřbu. Celé smuteční obřady zakončil zpěv písně „Ach synku, synku...“ Život Dr. Beneše zhodnotil výstižně novinář: „Kapitola života slavného a příkladného člověka byla ukončena. Dr. Beneš není již mezi námi. Jeho světlá památka však trvá a září dále.“

Otevřená je stále otázka zaopatření svatými svátostmi Dr. Beneše před smrtí. Pověst, že se prezident dal před smrtí arcibiskupem Beranem zaopatřit, on nepotvrdil. Ví se pouze, že ho Beran na přání manželky Hany krátce navštívil. Podle vyjádření P. Františka Veřtáta měl zemřelého zaopatřovat tábořský kaplan P. Karel Škopek, který často v kostele v Sezimově Ústí vykonával bohoslužby.¹⁰

⁸ Tamtéž.

⁹ Tamtéž.

¹⁰ Farní archiv Borotín, Pamětní kniha, sv. 2, výstižek novinového článku z *Hlasu Lidu* a osobní svědectví autorovi od P. Františka Veřtáta, tábořského rodáka a těšitele na Klokotech. Srov. *Velká mše*, Řím, 1970, s. 386–387.

2.3 Rok 1949 – rok nových církevních zákonů

Na podzim roku 1948 (16. 10.) byl schválen zákon č. 231 na ochranu lidově demokratické republiky a tím si státní moc vytvořila právní podklad pro pronásledování „reakce“, a tedy i mnohých členů katolické církve. Současně byly prováděny prověrky studujících a z řad vysokoškolských studentů jich byly vyloučeny tisíce pro třídní původ a náboženské přesvědčení. Došlo také k hromadnému zatýkání funkcionářů katolické tělovýchovné organizace Orel.

Církev reagovala na tyto události memorandem biskupů, předaným Gottwaldovi v lednu 1949 a protestní nótou internunciatury. Memorandum biskupů obsahovalo tyto požadavky:

- zastavit útoky v hromadných sdělovacích prostředcích na papeže a církve,
- odvolat zestátnění a zrušení církevních škol,
- umožnit pořádání kurzů pro pomocný církevní personál (katechetky, varhaníci, pastorační pracovníci atd.),
- uvolnění již zabraných církevních budov, popřípadě uhrazení nájemného za ně,
- zbavit učební osnovy všeho proticírkevního a postavit výuku náboženství na stejnou úroveň s ostatními předměty a pamatovat na to v rozvrhu hodin,
- nevylučovat studenty vysokých škol ze studia pro jejich náboženské přesvědčení,
- vyřešit problematiku církevního tisku, zachování práva svobodného shromažďování mimo církevní prostory pro církevní poutě, tradiční průvody a náboženské manifestace, právo sdružovat se v náboženských spolcích a bratrstvech,
- zachovávání nedělního a svátečního klidu pro věřící,
- jednat se Svatým stolicí ohledně církevně politických otázek dotýkajících se smlouvy *Modus vivendi*,
- nevášat rozpory mezi biskupy, kněze a věřící,
- hlásit konsistořím zatčení duchovního s udáním důvodu,
- upravit platové podmínky duchovenstva, katechetů a řádových sester pracujících v nemocnicích, aby odpovídaly sociálnímu vývoji a zachování štolových poplatků,
- upustit od sociální diskriminace duchovních a řeholnic,
- dodržovat občanská práva a nároky i pro duchovní a řeholnice.

Rozšířené předsednictvo ÚV KSČ se memorandem zabývalo na své schůzi dne 7. února 1949. Bylo dohodnuto toto stanovisko:

1. požadavky obsažené v memorandu mohou být splněny za předpokladu přijetí následujících podmínek katolickou církví: prohlášení loajality ke státnímu režimu, nebránění kněžím ve spolupráci s režimem, zrušení suspenze Plojgara a ostatních suspendovaných kněží, církevní zakročení proti kněžím, kteří byli stíháni podle zákona;
2. byla jmenována komise ÚAV NE, ve které byla zastoupena celá národní fronta, za KSČ byl delegován do komise s. Čepička, který byl odpovědný za celé jednání, dále s. Kopecký a s. Široký. Tato komise měla za úkol podávat informaci o svém jednání ÚV KSČ a vypracovat teze pro jednání v takové formě, aby se mohly uveřejnit.

V tomto období probíhala dále i jednání na mezinárodní úrovni mezi Vatikánem a Československem. Nový chargé d'affaires Vatikánu G. Sensi počátkem února 1949 předložil ministru zahraničí Clementisovi dopis, v němž uvedl řadu případů persekucí církevních hodnostářů a institucí a požadoval zastavit proticírkevní boj a začít vyjednávat se Svatým stolicem o *Modu vivendi*. Clementis odmítl obsah dopisu i celé jednání na mezistátní úrovni.

Ve stejném období bylo zahájeno k požadavkům vlády jednání mezi zástupci episkopátu a státní komisí. Rozhovory skončily ujednáním, že biskupský sbor zaujme stanovisko k požadavkům vlády. O dalším postupu v jednání s vládou arcibiskup Matocha jednal v Římě. Na poradě krajských tajemníků NF v březnu 1949 ministr Čepička hovořil o zostření postupu vůči církvi, neboť biskupové dosud neodpověděli na požadavky vlády. Biskupská konference na projednání vládních ultimativních požadavků byla svolána na 22. a 23. březen 1949 do Dolního Smokovce ve Vysokých Tatrách. Jednání probíhala ve stísněné atmosféře, kdy mnoho výčitek biskupů bylo adresováno biskupu Trochtovi. Biskupové jej kritizovali za přílišnou ochotu vycházet komunistům vstříc (např. nařízení konání slavnostních bohoslužeb v litoměřické diecézi k výročí prvního „Února“ a jeho předpokládanou účast na oficiálních oslavách 1. máje v Praze). Biskupové jej zbavili plné moci v jednání se státem. Svatý stolec projevil nesouhlas s vývojem církevně politické situace v Československu a s nedůsledným postojem episkopátu. V této výtce byla připomenuta i účast církve při volbě komunistického prezidenta. Konference biskupů však nedořešila žádnou z projednávaných otázek, neboť v poradní místnosti bylo odhaleno odposlouchávací zařízení. Arcibiskup Beran se souhlasem biskupů uzavřel konferenci. Proti provokaci s odposlouchávacím zařízením jménem biskupů protestoval arcibiskup Beran. Ministerstvo mu odpovědělo, že pokud takové zařízení bylo v místnosti konference nalezeno, pak je tam musel instalovat někdo jiný, nejspíš vatikánská špionáž, aby zjistila, jaké je skutečné smýšlení biskupů. Tímto incidentem došlo ke konci jednání mezi státem a katolickou církví a usnadnil radikálům v orgánech NF a KSČ zostřené zákroky proti církvi. Tento zostřený kurs byl přijat 25. dubna na jednání ÚV KSČ. Byla ustanovena církevní komise ÚV KSČ (tzv. církevní šestka) s cílem získat kontrolu státu nad církvemi a vytvořit národní církev odtrženou od Říma. Tento cíl měl být uskutečněn řadou administrativních opatření: zákazem katolických spolků, zastavením katolického tisku včetně úředních věstníků *Acta curiae*,¹¹ zavedením schvalovací povinnosti pro církevní akce mimo kostel, kontrolou církevních sbírek apod. Rozhodlo se též o zřízení církevních referátů při krajských a okresních národních výborech.¹²

Ministerstvo vnitra přípisem č. j. K-100/7-5-1949-IV ze dne 7. května 1949 nařídilo KNV v Č. Budějovicích – kádrovému tajemníkovi – pod značkou Tajné! organizaci kultové správy u KNV a všech příslušných ONV a výběr vhodné osoby, která

¹¹ Poslední vytištěné *Acta curiae episcopalis Bohemobudvicensis* jsou z 10. 4. 1949, č. 4.

¹² Ústavou 9. května, zákonem č. 150/1948 Sb. bylo vytvořeno nové správní uspořádání země. Byl zřízen kraj České Budějovice, který byl spravován KNV v Českých Budějovicích. Kraj byl rozdělen do okresů: Č. Budějovice město, ČB venkov, Č. Krumlov, Jindřichův Hradec, Kaplice, Milevsko, Písek, Prachatice, Soběslav, Strakonice, Tábor, Trhové Sviny, Třeboň, Týn nad Vltavou, Vimperk a Vodňany. KNV v Českých Budějovicích začalo působit od 1. 1. 1949 a bylo zřízeno 11 referátů. Stejně začaly působit v každém okrese příslušné Okresní národní výbory.

povede kultovou agendu. Uložený úkol byl splněn do 25. května, jak svědčí návrh příslušných osob pro funkci „církvního referenta“.

Stranické vedení se rozhodlo výše uvedená opatření provést, ačkoliv si nebylo zcela jisto, zda vnitropolitická situace pro takovouto akci dozrála. Svědčí o tom diskuse mezi Zápotockým, Slánským a Gottwaldem. Rovněž tak referát Čepičky přednesený na schůzi církevních tajemníků NF z 13. dubna doporučuje nezahájit boj s církví otevřeně, ale využít spolupráce vlasteneckých kněží, jako to bylo např. o pouti na sv. Vavřínečku, kdy se sešlo 30 000 lidí a místo ohlášeného biskupa Hloucha mluvil Plojhar.

Bylo dohodnuto nezakazovat tradiční poutě s masovou účastí, ale vystoupit na nich měl některý z pokrokových kněží. Tím chtěli dosáhnout postupného opadnutí zájmu věřících o tyto poutě. Tuto situaci dobře vystihuje i diskusní příspěvek tajemníka Holuba za budějovický kraj, ve kterém naznačil, že nelze všude postupovat podle jednotného návodu.¹³ Koncem dubna 1949 proběhla schůze vlasteneckých kněží na podporu církevní politiky KSČ a bylo založeno hnutí pokrokových katolíků a zahájena kampaň ve veřejnosti na jeho podporu. Snahou bylo vzbudit zdání, že se jedná o spontánní akci věřících. Paralelně se státní proticírkevní akcí se mobilizovala i obranná činnost biskupů. Na biskupské konferenci v Olomouci 29. dubna 1949 byl vypracován text oběžníku duchovenstvu republiky. Obsahem byl skrytý protináboženský boj v Československu, stejně jako i v ostatních zemích východního bloku. Biskupové se sešli v květnu ještě třikrát. Na konferenci v Trnavě varovali před plány odtrhnout katolickou církev v Československu od Říma. Na konferenci biskupů v Olomouci bylo zveřejněno varování před připravovanou státní Katolickou akcí. Na IX. sjezdu KSČ bylo jednáno též o vztahu státu k církvím. S. Kopecký radil nahradit náboženství osvětou. Začátkem června 1949 se konal v Praze ustavující sjezd tzv. Katolické akce. Státní moc pro organizování „pokrokových“ katolíků použila církevní organizace založené na popud Pia XI. v roce 1922. Původním záměrem bylo postavit do čela této organizace „vlastenecké“ kněze, ale jelikož hrozilo nebezpečí jejich suspenze, bylo tzv. církevní šestkou ÚV KSČ rozhodnuto zastáváním funkcí pověřit laiky (např. poslanci ČSL Niederle, Prokeš, Polanský, dramaturg ND Pujman atd.). Bezprostřední reakcí biskupského sboru byl pastýřský list „Hlas biskupů a ordinářů věřícím v hodinu velké zkoušky“. Bylo určeno všem duchovním,

¹³ „...u nás biskup Hlouch zaujímá divné stanovisko. Přibližuje se k masám. Je důležité k tomu zaujmout stanovisko. Upozornil jsem na to, že exercicie, které jsou mimo rámec kostela, je možné považovat za konání schůze. Nekladli jsme jim překážek, to bylo možné v době, kdy se předpokládalo, že dojde k dohodě. My můžeme klidně tuto část katolické církve postihovat. Dnes si musíme uvědomit, že tyto schůze, pokud se konají v hospodě, nesmějí být důvěrné. Jako každoročně, má být v Římově velká pouť. Zajímavé je to, že to dělá MNV a to jsou naši lidé. Je to důležitá otázka. Pouť je projektována na tři dny a je současně ve dny osvobození. Poslední bod programu poutě je vzpomínka na naše osvobození. Má mluvit Hlouch. Budou zde zájezdy z celého okolí. Bylo by dobré udělat plán, jak této poutě použít v našem smyslu. Ovšem já nevím, do jaké míry ministr Plojhar na Česobudějovicku je zavázán Hlouchovi. Pokud bylo před jednáním, vždycky se biskup Hlouch obracel na Plojhara, který s ním jednal o církevních věcech na půdě NF. Byl to ministr Plojhar, který nás prosil, abychom nezasahovali do jejich věcí. Je zde určitá obava ze strany ministra Plojhara, aby důsledky suspenze nebyly dokončeny. Na Budějovicku Plojhar zasahuje do otázek, které nejsou v jeho pravomoci, např. do nemocnic, kde chtěli naši soudruzi sundat kříže. Ministr Plojhar to zrušil a chce dát kříže i tam, kde nikdy dříve nebyly. Např. do soukromých ordinací primářů. Ministr chce ukázat svoji sílu a bude to stát 10 000 Kč...“

aby na neděli 19. června, na kterou bylo přeloženo „Boží tělo“, uvedený pastýřský list přečetli. Reakce státní moci na výše zmíněný pastýřský list byla okamžitá. V katedrále sv. Víta bylo kázání Berana narušeno provokatéry, do konsistoře dosazen vládní zmocněnec, kněží bylo za čtení pastýřského listu vyhrožováno přísnými tresty. Tak např. z českobudějovické diecéze byl pokutou ve výši 2000 Kčs potrestán za čtení pastýřského listu Jan Sukdol, děkan v Borovanech, či Josef Dvořák, farář ve Křtěnově.

Katolickou akci prohlásili biskupové za rozkolnou a všechny její inspirátory exkomunikovali. Exkomunikace se nevztahovala na ty, kteří prohlášení o Katolické akci podepsali pod nátlakem či oklamáním. Za pět dní na to Katolickou akci jako rozkolnickou odsoudil i Svatý stolec a vyhlásil exkomunikaci na všechny její členy.¹⁴ Zásah proti Katolické akci přinesl úspěch. Kněží odvolávali své podpisy, ohrazovali se proti zveřejňování svých jmen, poukazovali na silný tlak komunistických funkcionářů a zkreslené informace o obsahu Prohlášení. Mnozí veřejně i soukromě ujišťovali svého biskupa oddaností. V některých diecézích kněží skládali znovu slib věrnosti svému biskupovi. V Českých Budějovicích biskupu Hlouchovi slavnostně v katedrále složilo slib věrnosti na 150 diecézních kněží.¹⁵ Po Katolické akci se církevní

¹⁴ „Dekret o tzv. Katolické akci“: „Nejvyšší posvátná Kongregace svatého Oficia vydala dekret, kterým se odsuzuje rozkolnická Katolická akce v Československu. V poslední době vyvolali protivníci katolické církve v Československu podvodně falešnou následnou katolickou akci a její pomocí se snaží přivést katolíky této republiky k odpadu od katolické církve a odvésti od poslušnosti řádných pastýřů církve. Tato akce je tím horší a škodolibější, že její propagátoři neváhali násilím i podvodem nutiti mnohé, aby se k nim přidali, ba došli tak daleko, že mezi členy této akce uvedli a vyhlásili i mnohé kněze a katolíky laiky, kteří projevili zřejmý nesouhlas s touto akcí. Proto nejvyšší posvátná Kongregace svatého Oficia plní svůj úkol, totiž hájit ryze víry a mravů, jménem a autoritou Svatého Otce Pia XII. Zmíněnou akci, podvodně nazvanou ‚Katolická akce‘ zavrhuje a odsuzuje a zároveň prohlašuje, že všichni a každý jednotlivě ať osoby duchovní či laici, kteří k ní vědomě a dobrovolně již přistoupili, nebo k ní v budoucnu přistoupí a jmenovitě její původci a šířitelé, jako schismatici a apostaté od katolické církve samým činem upadli neb upadnou do exkomunikace zvláštním způsobem vyhrazené Svaté stolici, o němž je řeč v kánonu 2314. Mimo to zůstávají v platnosti ostatní trestní ustanovení kanonického práva, jimiž budou exkomunikováni stížení, jestli že by tvrdošíjně a nekajicně setrvali v tomto církevním trestu. V Římě v budově Svatého Oficia dne 20. června A. D. 1949. Petr Vigoritan, notář nejvyšší posvátné Kongregace Svatého Oficia.“ Toto prohlášení bylo v opisu vyvěšeno v Třeboni na dveřích farního kostela 29. 8. 1949 a snato bylo orgány StB 5. 9. 1949. Archiv Třeboň, Fond KNV, Č. Budějovice, karton č. 86.

¹⁵ Dne 12. srpna sešlo se kněžstvo diecéze budějovické v památné katedrále sv. Mikuláše, aby vzdalo hold svému biskupovi a veřejně mu obnovilo slib věrnosti a naprosté poslušnosti. Účast kněží byla vpravdě manifestační: zaplnili celou přední část chrámu, který podle slov biskupových byl poprvé ve svých dějinách svědkem tak přesvědčující jednoty katolického duchovenstva v jihočeském kraji. Přítomnost tolika kněží a zvláště příchod oblíbeného biskupa Msgre. Hloucha přilákala množství věřících i zvědavců, kteří měli možnost srovnávat zprávy denního tisku se skutečností, kterou zde viděli na vlastní oči. Jeden z kněží vysvětlil přítomným význam této kněžské pouti. Katedrála je matka všech chrámů diecéze, v katedrále stojí biskupský stolec, odkud biskup učí a řídí celou svou diecézi. Připomíná toto místo jejich svěcení kněžské, které zde přijali z rukou ordináře, a slib poslušnosti, který tehdy složili do jeho rukou. Dnešní pouť má být obnovou a slavnostním prohlášením, že závazek, který kdysi dobrovolně na sebe vzali, je pro ně dodnes nedotknutelným a nedělitelným a svatou věcí stavovské cti. Všem přítomným vyhrkly slzy, když se pak ozval jeden staříček venkovský kněz: „Excelence, pane biskupe, my jsme Jihočeši, potomci prostých jihočeských sedláků, kde odjakživa platilo, že dané slovo platí jednou pro vždy. Nebojte se nás!“ Pak se obrátil k přítomným kněžím s otázkou: „Chcete biskupovi obnovit slib věrnosti?“ Když zaznělo ze všech úst pevně „Chceme!“ poznamenal: „Je to vlastně zbytečné, není co obnovovat, vždyť my jsme o svých povinnostech a závazcích nikdy ani na chvíli nepochybovali.“ Dojemně působila též slova mladého kněze, který

zákony, tj. zákony o hospodářském zabezpečení církví a o SÚC, staly předmětem druhého velkého konfliktu mezi hierarchií a představiteli moci. Komunisté připisovali hospodářskému zabezpečení klíčovou roli. Přepokládali, že likvidace hospodářské závislosti na biskupech uvolní jejich podřízenost a vytvoří nezbytnou sociální základnu pro diferenciaci duchovenstva a odklon jeho části od biskupů. Ve zřízení SÚC spatřovali biskupové nejen nástroj státního dozoru nad církví, ale především také zákonnou autoritu pro duchovní, a tím protiváhu hierarchie. Na návrh akční trojky KNV v Českých Budějovicích měla být zřízena krajská církevní komise jako poradní sbor při obsazování důležitých míst v českbudějovickém kraji. Dne 17. 9. 1949 do ní byli navrženi např. kněží František Votruba, farář v Českých Velenicích, a Václav Nápravník, katecheta v Lomnici nad Lužnicí. Krajsští funkcionáři dostali za úkol zjistit u každého kněze stanovisko k navrhovanému zákonu o hospodářském zabezpečení církví a zda vrátí plat. Jak tato akce mnohde dopadla, dokumentuje zápis z hlášení takzvaného důvěrníka: „Jak reagoval Sukdol Jan, děkan v Borovanech, nebylo možno zjistit, jelikož poštovní zaměstnanci jsou lidé neuvědomělí.“¹⁶

Ve většině českých diecézí se nalomila jednotná fronta kněží proti platovému zákonu. NF uváděla, že 70 % kněží s platovým zákonem souhlasí. Zpráva církevních funkcionářů Matochovi obsahovalo toto odpovědně získané zjištění: 20–30 % duchovních by pravděpodobně nový plat vrátilo, 30 % by vrátilo nebo by bylo ochotno vrátit nadlepenší plat, 30–45 % odmítá zákon, ale nový plat by si ponechalo. Autoři této zprávy konstatovali, že zákon bude kněžstvem přijat, aniž by na tom mohla něco změnit memoranda biskupů.

Zákonem č. 217 z 14. 10. 1949 byl zřízen Státní úřad pro věci církevní se sídlem v Praze, jehož posláním bylo dbát o to, aby církevní a náboženský život byl v souladu s ústavou. Tím současně došlo vynětí církevních otázek z kompetence akčních výborů NF.

Na konci roku 1949 byly vydány další dva zákony, které významnou měrou zasáhly do církevního života. Jednalo se o zákon č. 265/1949 Sb. o právu rodinném, kterým se zaváděl povinný sňatek občanský u příslušného národního výboru. Církevní sňatek bylo dovoleno vykonat až po uzavření sňatku občanského, přičemž do církevních sňatkových obřadů byly počítány i tzv. ohlášky. Proto církevní vrchnost navrhovala, pokud snoubenci žádají církevní sňatek v den občanského sňatku, aby duchovní správce včas si vyžádal pro snoubence dispens od ohlášek. Druhým zákonem byl zákon č. 268/1949 Sb. o matrikách, kterým se svěřilo vedení matrik

pravil: „Říkají, že je na nás činěn ze strany biskupů nátlak. Prohlašuji zde, že o nátlaku nemůže být řeči, neboť naše bezpodmínečná oddanost tkví v synovské lásce.“ Nakonec promluvil biskup sám. Projevil radost nad tím, že se tu shromáždilo téměř všechno duchovenstvo ze všech vikariátů, počínaje nejstarší generací horlivých pracovníků, až po ty nejmladší, teprve nedávno vysvěcené. Připomněl všem kněžské poslání, jehož základem musí být neohrožené vyznávání Krista, jak slovem, tak životem a hluboká láska k lidu, z něhož vyšli a mezi nímž pracují. Zakončil výzvou: zůstaňte i nadále spojeni mezi sebou a se svým biskupem, jak je tomu právě nyní. Po slavném *Te Deum* a požehnání přistupovali kněží jeden po druhém k biskupovi, políbili jeho pastýřský prsten a veřejně obnovili slib věrnosti a poslušnosti svému arcipastýři. Na všechny přítomné, kterých se mezi tím shromáždilo velké množství, toto zapůsobilo obzvláště hlubokým dojmem. *Nový Život* (Londýn), 1949, č. 3, s. 13–14.

¹⁶ Archiv Třeboň, Fond: KNV Č. Budějovice, karton č. 86, situační zpráva ONV v Trhových Svinech ze 4. 11. 1949 zaslaná církevnímu tajemníkovi KNV v Českých Budějovicích, průklep.

a obstarávání úkolů s tím souvisejících místním národním výborům. Církevní matriky přešly dnem 1. ledna 1950 do správy národních výborů. Úřední přípis z biskupské konsistoře z 5. ledna 1950 varoval, že každý duchovní osobně zodpovídá za provádění dotyčných zákonů a že kdo by je porušil při zastávání úřadu duchovního, dopouští se přestupku soudně trestného (§ 45 zák. č. 266/1949 Sb. o zatímních změnách v některých občanských věcech právních).¹⁷ Rozsáhlé změny v právním postavení církve po přijetí výše uvedených církevních zákonů položily základ novým církevním poměrům. Novými zákony se z dosavadního dozoru nad sebou dostaly do podřízenosti státu, namísto odluky církve od státu se státní kontrola církevního života upevnila. Uzákonyly jak právo, tak i povinnost státu zasahovat do vnitřní správy církve, zrušily tedy její autonomii, obsahovaly opatření, která odporovala církevnímu právu, a tím zasahovaly do práv a svobod občanů.

Do příštího čísla *Studií* připravuji článek, který bude svým obsahem navazovat na rok 1949 a bude popisovat mimo jiné internaci biskupa Hloucha, volbu kapitulního vikáře Buchty, jeho zatčení a mnohé další.

¹⁷ Farní archiv Borotín, kart. korespondence 1950, cyklostylovaný dopis Biskupské konsistoře v Českých Budějovicích z 5. 1. 1950 pod j. č. 48/50.